

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДВНЗ «ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА»

Факультет/інститут історії, політології і міжнародних відносин

Кафедра етнології і археології

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Духовна культура України

Освітня програма 032 Історія та археологія

Спеціальність 032 Історія та археологія

Галузь знань 03 Гуманітарні науки

Затверджено на засіданні кафедри
Протокол № 10 від “23”червня 2020 р.

м. Івано-Франківськ - 2020

ЗМІСТ

1. Загальна інформація
2. Анотація до курсу
3. Мета та цілі курсу
4. Результати навчання (компетентності)
5. Організація навчання курсу
6. Система оцінювання курсу
7. Політика курсу
8. Рекомендована література

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	Духовна культура України
Викладач (-і)	Кугутяк Микола Васильович
Контактний телефон викладача	
Е-mail викладача	mykola.kuhutiak@pnu.edu.ua
Формат дисципліни	Лекційні, семінарські, індивідуальні завдання. Самостійна робота аспіранта.
Обсяг дисципліни	3 кредити ЄКТС (90 годин)
Посилання на сайт дистанційного навчання	https://d-learn.pnu.edu.ua/index.php?mod=course&action=ReviewOneCourse&id_cat=47&id_cou=7707
Консультації	передбачається 1 год.
2. Анотація до курсу	
<p>Навчальна дисципліна “Духовна культура України” передбачає формування теоретичних знань і практичних навиків з дослідження духовного розвитку українців у руслі сучасних теоретичних підходів історичної науки; ґрунтовне вивчення аспірантами основних етапів та різноманітних аспектів духовної культури українців, її історичних форм та здобутків, цінностей, що творились українським народом. Вивчення запропонованого курсу збагатить аспірантів необхідними для сучасного фахівця загальнокультурними знаннями, забезпечить сприйняття цілісності культурного простору, сприятиме формуванню національної свідомості. Вивчення курсу в своїй основі спрямоване на пізнання та відродження історичної духовної пам’яті, що налічує тисячоліття. У курсі на конкретному матеріалі обґрунтовується система культурних цінностей, простежуються чинники, що забезпечують процес розвитку певних духовних і матеріальних надбань. Навчальний курс має на меті формування всесторонньо розвиненої особистості, яка володіє не тільки високим рівнем фахових знань із відповідної спеціальності, але й є морально досконалим патріотом та громадянином своєї країни. Уміння засвоювати духовні знання дозволяють аспірантам застосовувати критичний підхід при аналізі складних процесів суспільного життя та морально досконалої позиції в ньому.</p> <p>Навчальна дисципліна передбачає поглиблення знань з духовної культури України від найдавніших часів до сьогодення, а також в порівнянні з духовною культурою інших народів світу, вивчаючи особливості і відмінності від інших народів. Особливий акцент покладено на практичне освоєння курсу за допомогою пам’яток археології, архітектури, музейних зібрань, духовної літератури тощо.</p>	
3. Мета та цілі курсу	
<p>Мета навчальної дисципліни “Духовна культура України” передбачає формування теоретичних знань і практичних навиків з дослідження духовного розвитку України в руслі сучасних теоретичних підходів історичної науки; ознайомлення аспірантів з історією та змістом духовної культури в контексті як історії, археології так і суспільно-духовних процесів сьогодення; розширення світогляду аспірантів; формування комплексного історичного та духовного ядра їх світобачення, зміст якого творить суттєвий вплив на ефективність їх професійної діяльності та самореалізацію як істориків.</p> <p>Предмет курсу спрямований на збагачення і розширення гуманітарної підготовки студентів, формування творчої активності майбутніх фахівців. Ця навчальна дисципліна дає уявлення про етапи історичного розвитку, забезпечує розуміння системного зв’язку всіх складових культури – археології, мистецтва, етнографії, матеріальної культури, наукового знання, усіх форм духовних цінностей.</p> <p>Завдання курсу:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ розвинути у аспірантів почуття патріотизму, національної свідомості, високого рівня духовності; ✓ з’ясувати основні чинники, що формують, визначають і трансформують цілісні епохальні утворення; ✓ охарактеризувати археологічні культури, їх духовний світ; ✓ вивчити духовні традиції слов’ян; ✓ визначити спільні і відмінні риси християнства і язичництва; ✓ дослідити центри духовного і культурного життя українського народу; 	

- ✓ вивчити духовне відродження і сакральну спадщину українців;
- ✓ вивчити особливості української культури в контексті світової (насамперед європейської) культури;
- ✓ формувати у аспірантів широкий загальнокультурний гуманістичний світогляд;
- ✓ забезпечити розуміння зв'язку всіх складових форм духовних цінностей.

У результаті вивчення дисципліни аспіранти повинні **знати**:

- ✓ предмет, завдання і методологію навчального курсу;
- ✓ генезис, передісторію і суть язичництва та духовного вчення християнства на українських землях;
- ✓ основні духовні пам'ятки України;
- ✓ основні сакральні тексти, норми і принципи, поширені на українських землях;
- ✓ суть і зміст духовної літератури в Україні;
- ✓ зміст та канонічно-теологічні наслідки сакрального в християнстві;
- ✓ роль релігії в розв'язанні суспільно-політичних проблем ХХ – початку ХХІ ст. в Україні.

вміти:

- ✓ порівнювати, аналізувати, узагальнювати історичний матеріал;
- ✓ застосувати знання матеріалів з історії християнства і духовної культури у практичній релігієзнавчій, освітньо-виховній та культурній діяльності;
- ✓ володіти релігієзнавчим та історичним інструментом для розпізнавання особливостей і значення духовної культури в цілому;
- ✓ орієнтуватися в церковно-теологічних доктринах;
- ✓ застосовувати знання про роль духовної культури в житті людини;
- ✓ вміти тлумачити та застосовувати з виховною і просвітницькою метою знання про зміст та наслідки впливу релігії на історію;
- ✓ вміти аргументовано обстоювати власні погляди на ту чи іншу проблему, толерантно ставитися до протилежних думок.

4. Результати навчання (компетентності)

У результаті вивчення курсу „Духовна культура України” аспірант має набути таких **компетентностей**:

Здатність аналізувати історичні чинники виникнення конкретних ситуацій в історичних подіях. *(ПРН 1)*

Цілеспрямовано вивчати та відстоювати загальнолюдські, національні демократичні і духовно-культурні цінності, вироблені світовою цивілізацією в процесі історичного розвитку. *(ПРН 3)*

Здатність розрізняти історичну своєрідність, культурне та етнонаціональне розмаїття України. *(ПРН 4)*

Уміння сприймати сутність і особливості історичного розвитку світової цивілізації та місця в ньому вітчизняного минулого. *(ПРН 7)*

Уміння працювати з джерелами та документами. *(ПРН 16)*

Здатність організовувати дотримання дисципліни та санітарно-гігієнічних вимог учасниками трудового процесу. *(ПРН 18)*

5. Організація навчання курсу

Обсяг курсу

Вид заняття	Загальна кількість годин
лекції	20
семінарські заняття / практичні / лабораторні	10
самостійна робота	60

Ознаки курсу

Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний / вибірково

				й	
II		Історія та археологія		I курс	
Тематика курсу					
Тема, план	Форма заняття	Література	Завдання, год.	Вага оцінки	Термін виконання
<p>Предмет, завдання і проблематика курсу. Джерела та література.</p> <p>Сакральна культура як наука: предмет і завдання. Зв'язок духовної культури з іншими науковими дисциплінами.</p> <p>Основні поняття: saknum і profanum, міф, містична реальність (Ф. Шлегель), архетип (К. Юнг), нумінозне (Р. Отто), священне місце, ієротипія, час і простір, картина світу (Р. Редфілд), канон-сакральна матриця, тотемізм, анімізм, міфоритуал.</p>	Лекція; СР	<p>Історія української культури. Т.1. – К., 2001</p> <p>Винокур І.С., Телегін Д. Я. Археологія України. – Тернопіль, 2014.</p> <p>Людство і віра. Всесвітня історія народів і релігій. Т.П. Автор-укладач Георгій Щокін. Енциклопедично-довідкове видання. – К., 2005.</p> <p>Голан Ариэль. Миф и символ. – Иерусалым – Москва, 1994.</p>	2; 4	-	Впродовж лекції; семестру
<p>Історіософське розуміння духовної культури</p> <p>Методологія цивілізаційного пізнання духовної культури.</p> <p>Священна картина світу і України.</p> <p>Періодизація духовної культури України і її характеристики.</p> <p>Сакральне як феномен культури.</p> <p>Парадигма цінностей в духовній культурі.</p>	Лекція; СР	<p>Юрій М. Соціокультурний світ України. – К., 2008.</p> <p>Кримський С. Б., Павленко Ю. В. Цивілізаційний розвиток людства. – К., 2007.</p> <p>Рафальський О. О. Україна як цивілізаційний феномен. – К., 2007.</p> <p>Шейко В. Ш. Культура України в глобалізаційно-цивілізаційному вимірі (історико-методологічні аспекти). – К., 2011.</p> <p>Шульгіна В., Яковлева О. Інтерпретація теорії культури, мистецтва і освіти в сучасній українській науці. – К., 2012.</p> <p>Я. С. Калакура, О. О. Рафальський, М. Ф. Юрій. Українська культура: цивілізаційний вимір. – К., 2016.</p> <p>Семчишин М. Тисяча років</p>	2; 4	-	Впродовж лекції; семестру

		української культури (історичний огляд культурного процесу). – Нью-Йорк, 1985. Українська культура. Лекції за ред. Д. Антоновича. – К., 1993.			
Архаїчна картина світу носіїв археологічних культур, що населяли Україну в епоху палеоліту. Заселення українських земель людиною. Антропогенез релігійних вірувань. Стоянки біля Королево та Молодове. Кроманьйонці – homo sapiens. Зародження та особливості міфологічного мислення. Несвідоме та архетипи в культурі. Сакральна картина світу за матеріалами Мізинської (23 – 21 тис. рр. до н.е.) і Межирічської (бл. 15 тис. рр. до н.е.) пізньопалеолітичних пам'яток. Жінка та її символіка. Місяць і міри часу. Містерія печери.	Лекція; СР	Винокур І.С., Телегін Д. Я. Археологія України. – Тернопіль, 2014. Даниленко В.Н. Космогонія первобытного общества. Вып. Начало цивилизации. – М., 1999. Элиаде Мирча. История веры и религиозных идей. От каменного века до Элевсинских мистерий. – М., 2001. Голан Ариэль. Миф и символ. – Иерусалым – Москва, 1994. Шилов Ю.О. Джерела витоків української етнокультури ХІХ ст. до н.е. – ІІ тис. до н.е. – К., 2002. Чмихов Микола. Від яйця – райця до ідеї Спасителя. – К., 2001. Наливайко С. Етнічна історія Давньої України.-К.,2007. Брей У., Трамп Д. Археологический словарь.- М.,1990. Винокур І.С., Телегін Д.Я. Археологія України. Підручник для студентів історичних спеціальностей ВУЗів.- Т.,2004. Михайлов Б. Петрогліфи Кам'яної Могили. Семіотика, хронологія, інтерпретація. - К.,2005. Даниленко В. Космогонія первобытного общества. В кн.: Начала цивилизации.- М.,1999. Срипник Г. Історія українського мистецтва. У 5-ти томах.- К.,2006-2008. Рудинський М.Н. Кам'яна Могила.- К.,1992. Кифишин А. Древнее святилище Каменная Могила. Опыт дешифровки протошумерского архива ХІІ – ІІІ тис. до н.э.- К.2001.	2; 4	-	Впродовж лекції; семестру
Перші землеробські археологічні культури епохи раннього неоліту на території	Лекція; СР	Винокур І.С., Телегін Д. Я. Археологія України. – Тернопіль, 2014. Даниленко В.Н. Космогонія первобытного общества. Вып. Начало цивилизации. – М., 1999.	2; 4	-	Впродовж лекції; семестру

<p>України та їх сакральний світ. Петрогліфічні комплекси Кам'яної Могили. Сакральні храмові комплекси Карпат Неолітична революція, архетипи та міфологістика Великої Богині-Матері. Еволюція обрядів та іконографія. Неолітична культура України та їх сакральний світ. Лінійнострічковики . Бугодністровці. Космогонія скельних храмів Карпат: сакральна географія, топографія, образно-символічні смислокоди. Міфологістика літнього і зимового сонцестоянь. Зародження календарної традиції. Примордіальний пантеон богів. Сакральна географія.</p>		<p>Кугутяк М.В. Старожитності Гуцульщини. Джерела з етнічної історії населення Українських Карпат. Каталог пам'яток історії і культури у 2-х томах. Т.1. Сакральна спадщина Гуцульщини. – Івано-Франківськ, 2011. Кугутяк М.В. Бубнище. Скельне святилище Великої Богині в Карпатах. – Івано-Франківськ., 2015. Голан Ариэль. Миф и символ. – Иерусалым – Москва, 1994. Михайлов Б. Петрогліфи Кам'яної Могили. Семантика. Хронологія. Інтерпретація. – К., 2005. Кифишин А.Г. Древнее святилище Каменная Могила. Опыт дешифровки протошумерского архива XII- III тыс. до н.э. Т.1. – К., 2001.</p>			
<p>Сакральний світ Трипільської цивілізації. Проблема Трипільської спадщини у науковій літературі. Архетипи Трипільської Великої Богині. Примордіальний канон та іконографія. Сакральні символи і обряди трипільців. Містерія Місяця. Сакральний час і простір</p>	<p>Лекція; СР</p>	<p>Відейко М.Ю. Трипільська цивілізація.- К., 2002 Бурдо Н.Б., Відейко М.Ю. Трипільська культура. Спогади про золотий вік.- Харків., 2008 Бурдо Н. Сакральний світ Трипільської цивілізації.- К., 2008 Відейко М. Україна від Трипілья до Антів.- К., 2008 Історія української культури. Т.1.- К., 2004 Наливайко С. Етнічна історія давньої України.- К., 2007 Людство і віра. Всесвітня історія народів і релігій. Т.2. Автор-укладач Георгій Щокін. Енциклопедично-довідкове</p>	<p>2; 4</p>	<p>-</p>	<p>Впродовж лекції; семестру</p>

Трипільського світу. Циклічний архетип часу. Велике жертвопринесення. Занепад трипільської культури в історії людства. Спадкові міфоритуальні ознаки.		видання.- К., 2005 Паламарчук Е., Андрієвський І. Зорі Трипілья.- Вінниця., 2002			
Індоевропейці та їх сакральний світ Проблема прабатьківщини індоевропейців. Ямна археологічна культура. Курганна теорія М. Гімбутас. Військово-патріархальна традиція скотарського напівкочового укладу. Індоевропейський пантеон богів. Культ громовержця, чоловіків-воїнів та їх атрибути. Індра у основному міфі індоевропейців. Керносівський ідол. Змієборчі мотиви. Лінійна модель часу. Курганні поховання і будинки мертвих. Трансформація образів жіночих та чоловічих божеств.	Лекція; СР	Історія української культури. Т.1.- К., 2001 Наливайко С. Етнічна історія давньої України Етнічна історія давньої України.- К., 2007 Відейко М. Україна: від Трипілья до Антів.- К., 2008 Павленко Ю.В. Передісторія давніх русів у світовому контексті.- К.,1994, с.40-60 Винокур І.С., Телегін Д.Я. Археологія України.- Тернопіль, 2004 Залізник Л. Нариси стародавньої історії України.- К., 1994 Шилов Ю.А. Джерела витоків української етнокультури ХІХ тис. до н.е. – ІІ тис. до н.е.- К., 2002 Шилов Ю.А. Прародина ариев: история, образы и мифы.- К.1995 Демезиль Ж. Верховные боги индоевропейцев.- М.,1986 Крылова Л.П. Керносковский идол//Энеолит и бронзовый век Украины.- К.,1976, с.36-46 Даниленко А.Н. Энеолит Украины.- К.,1974, с.132-157 Мерперт Н.Я. Об этнокультурной ситуации 4 – 3 тыс. до н.э. в Циркумпонтийской зоне //Древний Восток. Этнокультурные связи. Вып.10.-.,1988, с.7-36 Дьяконов И.М. О прародине носителей индоевропейских диалектов //ВДЕ., 1982, № 3, с.3-37	2; 4	-	Впродовж лекції; семестру
Землеробські культури праслов'ян. Сучасні наукові	Лекція; СР	Русанова И.П., Тимошук Б.А. Языческие святилища древних словян.- М., 2007. Рыбаков Б.Н. Язычество	2; 4	-	Впродовж лекції; семестру

<p>концепції прабатьківщини слов'ян. Тшинецько-Комарівська археологічна культура та її генетичний зв'язок з трипіллям. Білогрудівсько-чорнолізька і лужицька археологічні культури. Скіфські міфорицуали. Поховальні обряди. Культ предків. Уявлення про вирій-рай, чудесний сад. Ліси, гори. Городище-святинище на пагорбах. Міфорицуалістика Купала. Ігрище. Сакральні обряди, знаки, символи. Ритуальні вогні в день літнього сонцестояння.</p>		<p>древних слов'ян. М.,1981. Історія української культури. Т.І. К., 2001 Грушевський М.С. Історія України-Руси. Т.І. К., 1991 Наливайко С. Етнічна історія давньої України. К., 2007 Калакура Я.С., Рафальський О.О., Юрій М.Ф. Українська культура: цивілізаційний вимір. К., 20015 Калакура Я.С. Ментальний вимір української цивілізації. К., 2017 Етногенез та етнічна історія населення українських Карпат. Т.І. Археологія та антропологія. Львів, 1999 Баран В.Д. Давні слов'яни // Україна крізь віки. Т.ІІІ. К., 1998 Гейштор О. Слов'янська міфологія. К., 2018. Переклад з польської. Козак Д.Н. Святинища древних слов'ян //Обряди и верования древнего населения Украины. К., 1990.</p>			
<p>Сакральні традиції слов'ян. Пантеон богів: Макоша, Лада, Перун, Дажбог, Стрибог, Хорс. Культові центри Богит, Звенигород. Городища-святинища Прикарпаття та місця їх розташування. Кам'яна та дерев'яна ідолина скульптура. Збруцький ідол. Спадковість культових місць. Обряди і вірування. Жертвопринесення Староукраїнська сакральна картина світу. Основний космогонічний</p>	<p>Лекція; СР</p>	<p>Рыбаков Б.Н. Язычество древних слов'ян. М.,1981. Історія української культури. Т.І. К., 2001 Грушевський М.С. Історія України-Руси. Т.І. К., 1991 Наливайко С. Етнічна історія давньої України. К., 2007 Павленко Ю.В. Передісторія давніх русів у світовому контексті. – К., 1994. – с. 40-60. Залізник Л. Нариси стародавньої історії України. К., 1994, с. 102-116.</p>	<p>2; 4</p>	<p>-</p>	<p>Впродовж лекції; семестру</p>

креаційний центр. Оріон і плеяди. Координати вирію-раю.					
Християнізація Руси-України. Проблема прийняття християнства. Цивілізаційний вибір. Місія Кирила і Мефодія. Язичництво і християнство. Аскольдове хрещення. Княгиня Ольга. Релігійна реформа Володимира. Офіційне прийняття християнства. Болгарські впливи. Охридське архієпископство. Богоміли. Маніхейці. Аріанство. Візантійська версія християнства. Печерні монастирі Подністорв'я.	СР	Залізняк Л. Нариси стародавньої історії України. – К., 1994, с. 102-116. Людство і віра. Всесвітня історія народів і релігій. Т.П. Автор-укладач Георгій Щокін. Енциклопедично-довідкове видання. – К., 2005. Баран В.Д. Давні слов'яни // Україна крізь віки. Т.ІІІ. К., 1998 Грушевський М.С. Історія України-Руси. Т.І. К., 1991	6	-	Впродовж семестру
Християнство і язичництво в Україні – протиборство сакральних картин світу. Християнський монотеїзм та ідея єдиної Руси-України. Боротьба за незалежну Київську церкву. Іларіон і його “Слово про Закон і Благодать”. Обґрунтування ідеї “Київ – Новий Єрусалим”. Климент Смолятич. Кирило Туровський. Духовна і богослужебна література. Будівництво	Лекція; СР	Людство і віра. Всесвітня історія народів і релігій. Т.П. Автор-укладач Георгій Щокін. Енциклопедично-довідкове видання. – К., 2005. Залізняк Л. Нариси стародавньої історії України. – К., 1994, с. 102-116. Шейко В. М. Історія української культури : навчальний посібник / В. М. Шейко, Л. Г. Тишевська ; за наук. ред. В. М. Шейко. – К. : Кондор, 2006. – 258 с. Баран В.Д. Давні слов'яни // Україна крізь віки. Т.ІІІ. К., 1998 Грушевський М.С. Історія України-Руси. Т.І. К., 1991	2; 4	-	Впродовж лекції; семестру

<p>християнських храмів. Мистецтво. Культ Богородиці. Культ святих Бориса і Гліба. Трансформація традиційного язичництва. Двовір'я. Язичницькі центри на Дністрі X – XIII ст.: Звенигород, Богит, Говда. Городища-святинища на Прикарпатті. Обряди і вірування. Жертвопринесення тварин і людей. Роль вогню і води. Символіка жертвних речей.</p>					
<p>Українські середньовічні монастирі – центри духовного і культурного життя народу Зародження монастирського руху на Русі. Антоній і Феодосій Печерський. Києво-Печерська лавра. Києво-Печерський патерик. Агіографічна література. Аскетично-пустельницька традиція. Галицькі монастирі княжого періоду. Монастир-проекція небесного раю, Царства Божого на землі. Печерні монастирі Подністров'я і Карпат. Успадкування монастирями святих місць язичників.</p>	<p>Лекція; СР</p>	<p>Великий Скит у Карпатах: у 3 томах. Том.1. Патерик Скитський. Синодик. Гол. ред.: М. В. Кугутяк. Івано-Франківськ : Манускрипт-Львів, 2013, 728 с. Великий Скит у Карпатах: у 3 томах. Том.2. Великий Скит у документах і матеріалах XVII-XXI ст. Гол. ред.: М. В. Кугутяк. Івано-Франківськ: Манускрипт-Львів, 2015, 514 с. Кугутяк М.В. Старожитності Гуцульщини. Джерела з етнічної історії населення Українських Карпат. Каталог пам'яток історії і культури у 2-х томах. Т.1. Сакральна спадщина Гуцульщини. – Івано-Франківськ, 2011. Історія української культури. Т.1; Т.2. – В 5 тт.- К., 2001 Етнічна історія давньої України.- К., 2007. Вечерський В. Монастирі України. – К., 2008.</p>	<p>2; 4</p>	<p>-</p>	<p>Впродовж лекції; семестру</p>
<p>Українське духовне відродження XVI –</p>	<p>СР</p>	<p>Великий Скит у Карпатах: у 3 томах. Том.3. Великий Скит у Марковій пустині: український,</p>	<p>6</p>		<p>Впродовж семестру</p>

<p>XIX ст. Посилення аскетичної і гуманістичної традиції. Монастирі нового часу. Поява скитів і пустиней. Ісихазм. Іов Вишенський. Паїсій Величковський. Великий Скит у Карпатах, відродження Києво-Галицької аскетичної традиції. Патерик Скитський. Релігійний діалог XVII ст. Ліквідація сотень монастирів і церков у Російській і Австрійській імперіях – удар по традиційній сакральній культурі українського народу.</p>		<p>духовний і культурно-історичний феномен. Гол. ред.: М. В. Кугутяк. Івано-Франківськ: Манускрипт-Львів, 2017, 520 с. Гошівська обитель Богородиці на Ясній Горі в Карпатах : у 3 т. Т. 1 : Гошівський монастир у писемних історичних джерелах XVI – XX століть / за ред. проф. М. В. Кугутяка. Івано-Франківськ : Манускрипт-Львів, 2018. 552 с. Кугутяк М.В. Старожитності Гуцульщини. Джерела з етнічної історії населення Українських Карпат. Каталог пам'яток історії і культури у 2-х томах. Т.1. Сакральна спадщина Гуцульщини. – Івано-Франківськ, 2011. Етнічна історія давньої України.- К., 2007 Юрій М. Соціокультурний світ України. – К., 2008. Етнічна історія давньої України.- К., 2007. Вечерський В. Монастирі України. – К., 2008.</p>			
<p>Доля української сакральної спадщини у XX ст. Духовне і національно-культурне відродження кінця XX – початку XXI ст. Духовно-релігійна складова Української революції 1917 – 1923 рр. войовничий атеїзм в системі більшовизму. Антицерковна політика. Від антирелігійного терору до реального і духовного голодомору. Homo sovieticus. Духовне і релігійне відродження в</p>	<p>СР</p>	<p>Український Євромайдан. Прикарпатський вимір / за ред. М. Кугутяка. - Івано-Франківськ : Манускрипт-Львів, 2016. - 701 с. Юрій М. Соціокультурний світ України. – К., 2008. Кримський С. Б., Павленко Ю. В. Цивілізаційний розвиток людства. – К., 2007. Рафальський О. О. Україна як цивілізаційний феномен. – К., 2007. Шейко В. Ш. Культура України в глобалізаційно-цивілізаційному вимірі (історико-методологічні аспекти). – К., 2011. Шульгіна В., Яковлева О. Інтерпретація теорії культури, мистецтва і освіти в сучасній українській науці. – К., 2012. Я. С. Калакура, О. О. Рафальський, М. Ф. Юрій. Українська культура: цивілізаційний вимір. – К., 2016. Семчишин М. Тисяча років</p>	<p>8</p>		<p>Впродовж семестру</p>

<p>умовах державної незалежності України. “Руський мір” і духовний вимір Євромайдану та Революції Гідності: протилежні картина світу. Боротьба цінностей в умовах російської агресії в Україні. Роль церкви у гібридній війні. Виклики глобалізації. Актуалізація ціннісної парадигми в боротьбі добра і зла.</p>		<p>української культури (історичний огляд культурного процесу). – Нью-Йорк, 1985. Українська культура. Лекції за ред. Д. Антоновича. – К., 1993. Історія української культури. За ред. І. Крип'якевича: 4-те видання. – К., 2002. Попович М. Нарис історії культури України. – К., 2002. М. С. Грушевський. Духовна Україна. Збірка творів. – К., 1984.</p>			
<p>Історіософське розуміння духовної культури Методологія цивілізаційного пізнання духовної культури. Священна картина світу і Україна. Періодизація духовної культури України і її характеристики. Сакральне як феномен культури. Парадигма цінностей в духовній культурі.</p>	<p>семінар</p>	<p>Кримський С. Б., Павленко Ю. В. Цивілізаційний розвиток людства. – К., 2007. Винокур І. С., Телегін Д. Я. Археологія України. Підручник для студентів історичних спеціальностей вищих навчальних закладів. – Тернопіль, 2004. Элиаде Мирча. История веры и религиозных идей. От каменного века до Элевсинских мистерий. – М., 2001. Історія української культури. Т.1. – К., 2001 Рафальський, М. Ф. Юрій. Українська культура: цивілізаційний вимір. – К., 2016. Семчишин М. Тисяча років української культури (історичний огляд культурного процесу). – Нью-Йорк, 1985.</p>	<p>Підготовка семінара ського заняття, 2 год.</p>	<p>1-5</p>	<p>Впродовж семінару</p>
<p>Архаїчна картина світу носіїв археологічних культур, що населяли Україну в епоху палеоліту. Антропогенез релігійних вірувань. Стоянки біля Королево та Молодове. Зародження та особливості міфологічного</p>	<p>семінар</p>	<p>Винокур І.С., Телегін Д. Я. Археологія України. – Тернопіль, 2014. Даниленко В.Н. Космогонія первобытного общества. Вып. Начало цивилизации. – М., 1999. Элиаде Мирча. История веры и религиозных идей. От каменного века до Элевсинских мистерий. – М., 2001. Людство і віра. Всесвітня історія народів і релігій. Т.П. Автор-укладач Георгій Щокін. Енциклопедично-довідкове</p>	<p>Підготовка семінара ського заняття, 2 год.</p>	<p>1-5</p>	<p>Впродовж семінару</p>

<p>мислення. Несвідоме та архетипи в культурі. Сакральна картина світу за матеріалами Мізинської (23 – 21 тис. рр. до н.е.) і Межирічської (бл. 15 тис. рр. до н.е.) пізньо палеолітичних пам'яток. Жінка та її символіка. Місяць і міри часу. Містерія печери.</p>		<p>видання. – К., 2005. Голан Ариэль. Миф и символ. – Иерусалым – Москва, 1994. Шилов Ю.О. Джерела витоків української етнокультури XIX ст. до н.е. – II тис. до н.е. – К., 2002. Чмихов Микола. Від яйця – райця до ідеї Спасителя. – К., 2001. Кримський С. Б., Павленко Ю. В. Цивілізаційний розвиток людства. – К., 2007.</p>			
<p>Землеробські археологічні культури неоліту в Україні та їх сакральний світ. Неолітична революція і архетипи та міфологістика Великої Богині-Матері. Неолітичні культури України та їх сакральний світ. Лінійнострічковики. Бугодністровці. Космогонія скельних храмів Карпат: сакральна географія, топографія, образно символічні смислокоди. Міфологістика літнього і зимового сонцестоянь. Зародження календарної традиції. Примордальний пантеон богів.</p>	<p>семінар</p>	<p>Історія української культури. Т.1. – К., 2001 Винокур І.С., Телегін Д. Я. Археологія України. – Тернопіль, 2014. Даниленко В.Н. Космогонія первобитного общества. Вып. Начало цивилизации. – М., 1999. Элиаде Мирча. История веры и религиозных идей. От каменного века до Элевсинских мистерий. – М., 2001. Людство і віра. Всесвітня історія народів і релігій. Т.П. Автор-укладач Георгій Щокін. Енциклопедично-довідкове видання. – К., 2005. Кугутяк М.В. старожитності Гуцульщини. Джерела з етнічної історії населення Українських Карпат. Каталог пам'яток історії і культури у 2-х томах. Т.1. Сакральна спадщина Гуцульщини. – Івано-Франківськ, 2011. Голан Ариэль. Миф и символ. – Иерусалым – Москва, 1994. Шилов Ю.О. Джерела витоків української етнокультури XIX ст. до н.е. – II тис. до н.е. – К., 2002. Чмихов Микола. Від яйця – райця до ідеї Спасителя. – К., 2001. Дьяконов И.М. Архаические мифы Востока и Запада. – М., 1990. Мифы народов мира. Т. 1. – М.,</p>	<p>Підготування семінара ського заняття, 2 год.</p>	<p>1-5</p>	<p>Впродовж семінару</p>

		1987; Т.2 – М., 1988. Михайлов Б. Петрогліфи Камяної Могили. Семантика. Хронологія. Інтерпретація. – К., 2005. Кифишин А.Г. Древнее святилище Каменная Могила. Опыт дешифровки протошумерского архива XII- III тыс. до н.э. Т.1. – К., 2001.			
Сакральний світ Трипільської цивілізації Відкриття та вивчення Трипільської цивілізації. Трипільські поселення, житло і мегаполіси. Духовний світ трипільців. Трипільська «писемність». Дискусії навколо трипільської спадщини.	семинар	Бурдо Н.Б. Сакральний світ Трипільської цивілізації. – К., 2008. Бурдо Н.Б., Відейко М.Ю. Трипільська культура. Спогади про золотий вік. – Харків, 2008. Відейко М. Україна: від Трипілья до Антів. – К., 2008. Відейко М.Ю. Трипільська цивілізація. – К., 2002. Історія української культури. – Т. I. – К., 2001. Людство і віра. Всесвітня історія народів і релігій. Т. II. Автор- укладач Георгій Щокін. Енциклопедично-довідкове видання. – К., 2005. Наливайко С. Етнічна історія давньої України. – К., 2007. Паламарчук Е., Андрієвський І. Зорі Трипілья. – Вінниця, 2002. Шилов Ю.А. Прародина ариев: история, обряды и мифы. – К., 1995. Шилов Ю.О. Джерела витоків української етнокультури XIX тис. до н. е. – II тис. до н. е. – К., 2002.	Підготов ка семинар ського заняття, 2 год.	1-5	Впродовж семинару
Індоевропейці та їх сакральний світ. Проблема прабатьківщини індоевропейців. Культура шнурової кераміки. Ямна археологічна культура. Курганна теорія М. Гімбутас. Індоевропейський пантеон богів. Культ громовержця. Індра в основному міфі Рігведи. Керносівський ідол. Змієборчі мотиви. Курганні	семинар	Історія української культури. – Т. I. – К., 2001. Наливайко С. Етнічна історія давньої України. – К., 2007. Відейко М. Україна: від Трипілья до Антів. – К., 2008. Шилов Ю.А. Джерела витоків української етнокультури XIX тис. до н. е. – II тис. до н. е. – К., 2002. Шилов Ю.А. Прародина ариев: история, образы и мифы. – К., 1995. Дюмезиль Ж. Верховные боги индоевропейцев. – М., 1986. Крылова Л.П. Керносковский идол (стела) // Энеолит и бронзовый век Украины. – К., 1976. – С. 36-46.	Підготов ка семинар ського заняття, 2 год.	1-5	Впродовж семинару

поховання.	<p>Даниленко В.Н. Энеолит Украины. – К., 1974, с. 132-157.</p> <p>Петров В.П. Походження українського народу. – К., 1992.</p> <p>Мерперт Н.Я. Об этнокультурной ситуации IV–III тис. до н. е. в циркумпонтийской зоне // Древний Восток. Этнокультурные связи. Вип. 10. – М., 1988. – с. 7-36.</p> <p>Дьяконов И.М. О прародине носителей индоевропейских диалектов // ВДИ. – 1982. - №3, с. 3-37.</p> <p>Павленко Ю.В. Передісторія давніх русів у світовому контексті. – К., 1994. – с. 40-60.</p> <p>Залізняк Л. Нариси стародавньої історії України. – К., 1994, с. 102-116.</p> <p>Винокур І.С., Телегін Д.Я. Археологія України. – Тернопіль, 2004.</p>			
------------	---	--	--	--

6. Система оцінювання курсу

Загальна система оцінювання курсу	Поточне оцінювання аспірантів відбувається за 5-бальною шкалою у випадку усних виступів на семінарських заняттях із подальшим накопиченням балів задля допуску до складання іспиту. Найменшою для допуску може бути кількість балів 25, найбільшою – 50. У такий спосіб оцінюються усі різновиди індивідуальної та самостійної роботи, яка може також оцінюватися за 10-бальною шкалою, в залежності від рівня складності завдань
Вимоги до письмової роботи	Письмова робота оцінюється за 10-бальною шкалою. До письмових робіт відносяться також будь-які інші види не аудиторної роботи, котрі передбачають написання самостійного авторського твору. У такому випадку вони оцінюються за 5-бальною шкалою
Семінарські заняття	Виступи на семінарських заняттях оцінюються за 5-бальною шкалою. Активна усестороння участь на занятті може оцінюватися у один додатковий бал
Умови допуску до підсумкового контролю	Допуск до підсумкового контролю передбачений за умов відсутності жодної заборгованості за лекційні і семінарські заняття та наявності не менше 25 балів, зароблених у різний спосіб під час практичних занять. Заборгованість ліквідується у часі консультативних годин викладача, відповідно до встановленого з ним графіка та форм відпрацювання, які носять індивідуальний для кожного аспіранта характер

7. Політика курсу

Для успішного проходження курсу та складання контрольних заходів необхідним є вивчення навчального матеріалу за кожною темою. Специфіка курсу здебільшого передбачає оволодіння основним понятійним апаратом в галузі духовної культури України. Кожен аспірант повинен ознайомитися і дотримуватись Положенню про академічну доброчесність Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, Статуту і Правил внутрішнього розпорядку Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника. Зокрема, для успішного засвоєння навчального матеріалу аспірант зобов'язаний:

- не запізнюватися на заняття;

- не пропускати заняття, а в разі хвороби надати довідку;
- самостійно вивчити матеріал пропущеного заняття;
- конструктивно підтримувати зворотній зв'язок на всіх заняттях;
- брати активну участь у навчальному процесі;
- своєчасно і акуратно виконувати завдання для самостійної роботи;
- відключити мобільний телефон під час занять;
- бути терпимим і доброзичливим до однокурсників та викладачів;
- участь у контрольних заходах (поточний контроль, модульний контроль, контроль самостійної роботи; підсумковий контроль);
- будь-яке копіювання або відтворення результатів чужої праці, якщо тільки робота не має груповий формат, використання завантажених з Інтернету матеріалів кваліфікується як порушення норм і правил академічної доброчесності та передбачає притягнення винного до відповідальності, у порядку, визначеному чинним законодавством та Положенням про академічну доброчесність Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника.

8. Рекомендована література

1. Історія української культури. Т.1. – К., 2001
2. Великий Скит у Карпатах: у 3 томах. Том.1. Патерик Скитський. Синодик. Гол. ред.: М. В. Кугутяк. Івано-Франківськ : Манускрипт-Львів, 2013, 728 с.
3. Великий Скит у Карпатах: у 3 томах. Том.2. Великий Скит у документах і матеріалах XVII-XXI ст. Гол. ред.: М. В. Кугутяк. Івано-Франківськ: Манускрипт-Львів, 2015, 514 с.
4. Великий Скит у Карпатах: у 3 томах. Том 3. Великий Скит у Марковій пустині: український, духовний і культурно-історичний феномен. Гол. ред.: М. В. Кугутяк. Івано-Франківськ: Манускрипт-Львів, 2017, 520 с.
5. Винокур І.С., Телегін Д. Я. Археологія України. – Тернопіль, 2014.
6. Даниленко В.Н. Космогонія первобытного общества. Вып. Начало цивилизации. – М., 1999.
7. Элиаде Мирча. История веры и религиозных идей. От каменного века до Элевсинских мистерий. – М., 2001.
8. Гошівська обитель Богородиці на Ясній Горі в Карпатах : у 3 т. Т. 1 : Гошівський монастир у писемних історичних джерелах XVI – XX століть / за ред. проф. М. В. Кугутяка. Івано-Франківськ : Манускрипт-Львів, 2018. 552 с.
9. Людство і віра. Всесвітня історія народів і релігій. Т.ІІ. Автор-укладач Георгій Щокін. Енциклопедично-довідкове видання. – К., 2005.
10. Кугутяк М.В. Старожитності Гуцульщини. Джерела з етнічної історії населення Українських Карпат. Каталог пам'яток історії і культури у 2-х томах. Т.1. Сакральна спадщина Гуцульщини. – Івано-Франківськ, 2011.
11. Голан Ариэль. Миф и символ. – Иерусалым – Москва, 1994.
12. Шилов Ю.О. Джерела витоків української етнокультури XIX ст. до н.е. – II тис. до н.е. – К., 2002.
13. Чмихов Микола. Від яйця – райця до ідеї Спасителя. – К., 2001.
14. Дьяконов И.М. Архаические мифы Востока и Запада. – М., 1990.
15. Мифы народов мира. Т. 1. – М., 1987; Т.2 – М., 1988.
16. Михайлов Б. Петрогліфи Кам'яної Могили. Семантика. Хронологія. Інтерпретація. – К., 2005.
17. Кифишин А.Г. Древнее святилище Каменная Могила. Опыт дешифровки протошумерского архива XII- III тыс. до н.э. Т.1. – К., 2001.
18. Юрій М. Соціокультурний світ України. – К., 2008.
19. Кримський С. Б., Павленко Ю. В. Цивілізаційний розвиток людства. – К., 2007.
20. Рафальський О. О. Україна як цивілізаційний феномен. – К., 2007.
21. Шейко В. Ш. Культура України в глобалізаційно-цивілізаційному вимірі (історико-методологічні аспекти). – К., 2011.
22. Шулгіна В., Яковлева О. Інтерпретація теорії культури, мистецтва і освіти в сучасній українській науці. – К., 2012.

23. Я. С. Калакура, О. О. Рафальський, М. Ф. Юрій. Українська культура: цивілізаційний вимір. – К., 2016.
24. Семчишин М. Тисяча років української культури (історичний огляд культурного процесу). – Нью-Йорк, 1985.
25. Українська культура. Лекції за ред. Д. Антоновича. – К., 1993.
26. Історія української культури. За ред. І. Крип'якевича: 4-те видання. – К., 2002.
27. Попович М. Нарис історії культури України. – К., 2002.
28. М. С. Грушевський. Духовна Україна. Збірка творів. – К., 1984.
29. Семчишин М. Тисяча років української культури (історичний огляд культурного процесу). – Нью-Йорк, 1985.
30. Наливайко С. Етнічна історія давньої України. – К., 2007.
31. Кифішин А. Древнее Светилище Каменная Могила. Опыт дешифровки протошумерского архива XII – III тис. до н. е. . – К., 2001.
32. Скрипник Г. Історія українського мистецтва. У 5-ти томах. – К., 2006 – 2008.
33. Людство і віра. Т. 1. Автор-укладач Георгій Щокін. Навчально-методичний посібник. – К., 2002; Людство і віра. Всесвітня історія народів і релігій. Т. II. Автор-укладач Георгій Щокін. Енциклопедично-довідкове видання . – К., 2005.
34. Брей У., Трамп Д. Археологический словарь. – М., 1990.
35. Винокур І. С., Телегін Д. Я. Археологія України. Підручник для студентів історичних спеціальностей вищих навчальних закладів. – Тернопіль, 2004.
36. Юхнюк-Коротун Л. Луни Первовіку: словник до історії української культури. – К., 2017; Луни Первовіку: нотатки до історії української культури. – К., 2017.
37. Українська та зарубіжна культура : підручник. / за ред. В. О. Лозового. – 2-ге вид. – Х. : Одісей, 2008. – 376 с.
38. Українське мистецтво в полікультурному просторі : навчальний посібник / О. Рудницька, Л. Кондрацька. – К. : Єксоб, 2000. – 270 с.
39. Український портрет 16 – 18 століть / укл. Г. Белікова, Л. Членова. – К. : Артанія Нова, Хмельницький : Галерея, 2006. – 352 с.
40. Український Євромайдан. Прикарпатський вимір / за ред. М. Кугутяка. - Івано-Франківськ : Манускрипт-Львів, 2016. - 701 с.
41. Тайлор Э. Первобытная культура. — М., 1989.
42. Чорна Н. В. Історія української культури : навчальний посібник / Чорна Н. В., Горячковська Г. М. – Х. : ХНУРЕ, 2012. – 200 с.
43. Шейко В. М. Історія української культури : навчальний посібник / В. М. Шейко, Л. Г. Тишевська ; за наук. ред. В. М. Шейко. – К. : Кондор, 2006. – 258 с.
44. Шпенглер О. Закат Европы. Очерки морфологии мировой истории. М., 1993. Т. 1.

Викладач _____ Кугутяк М.В.